

אספרה שמך לאחי

♦ כ' כסלו תשפ"ה ♦

♦ ביקש יעקב לישב בשלוה ♦

ללא פקפוק, אבל יעקב שצריך לנחול את העולם הבא צריך שיהיה מלא דאגות שלא יכשל בחטא, ועל ידי זה ינחל את העולם הבא במישרים, וכיון שיעקב רצה לשבת בשלוה, להיות בטוח בעצמו על ענין העולם הבא, קפץ עליו רוגזו של יוסף, וזה לקח לו את המנוחה, כי ליעקב היה סימן, שאם לא ימות אחד מבניו בחייו יהיה לו עולם הבא, ולכן כעת כשיוסף נעלם, כבר לא יהיה בטוח בעולם הבא.

♦ שְׁכַמְי יִהְיֶה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל ♦

השבטים הקדושים בני יעקב אבינו צדיקים גדולים היו, וכידוע הכהן הגדול הצטוו להלביש את החושן שכתוב עליו שמות השבטים, כדי להזכיר את זכותם, וכל יום אנו מזכירים ומתפללים בזכותם, שהרי כשם שנשבע הקב"ה לאבות והקים עמם ברית, שנאמר; וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב, כך אף לשבטים נשבע והקים עמם ברית, שנאמר; וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רְאשׁוֹנִים, שזה הכוונה לברית שכרת ה' עם השבטים, והבטיח ה' שלעולם ישאר מהם זכר, ויהיו בעולם צאצאים לכל אחד ואחד מהשבטים, שכל השבטים היו צדיקים, ולכן חובה לדעת, שעל אף שלפעמים אנו קוראים ולומדים בתורה דברים תמוהים, על דרכי השבטים או שאר צדיקים, יש לדעת שהחיסרון הוא אצלנו, שאנו קצרי מדע, ונשגב מבינתנו להבין את דרכם ומחשבותיהם, אבל בוודאי שהם עשו כראוי וכל דעתם ורצונם היה לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים, ומשמים סבבו כל מיני סיבות ואי הבנות ביניהם, כדי להוציא לפועל את התוצאות שזה היה רצונו של הקדוש ברוך הוא, ולכן צריך להיזהר מאוד כשמספרים את מעשה מכירת יוסף וכדומה שלא לפגום חס וחלילה בכבוד הצדיקים, ועל אף שרואים שהם נענשו על מעשיהם, זה רק לפי דרגתם הגבוהה, נענשו על דק מן הדק, שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, אבל כמובן שהם התנהגו הכל כפי שורת הדין, וכפי שהבינו שהם מחויבים לעשות למען ה' יתברך, כך עשו, והגם שידעו שיקבלו על זה עונש, עשו כפי שהם היו צריכים

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ פְּנֵן - יעקב אבינו חזר לארץ ישראל, לעיר חברון במקום שגר אביו יצחק, כבר עשרים ושתיים שנה לא התראה עם אביו הצדיק, הוא היה בבית לבן הארמי, בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי אָחִיו, והמתין שם כל השנים מפחדו של עשו, אך גם בבית לבן לא היה במנוחה גדולה, היה לו פחד תמידי 'שלא ילמד מדרכי לבן, וכעת בשובו הודה לה' על כל הטובה, ואמר; עִם לָבָן גָּרַתִּי, ותר"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים, וכעת שילם את נדו, בנה מזבח ונתן מעשר מהונו.

כעת² חשב יעקב הגעתי למשכן מבטחים, אין לי יותר מה לדאוג על הרוחניות ועולם הבא, הרי עזבתי את לבן, באתי לגור ליד אבי הצדיק יצחק, וכיון שאבי יצחק מזכה את הרבים ומגייר גרים, וגם אני הולך בעקבותיו, הרי כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ולכן אין לי אלא להודות לה' ואין לי לדאוג יותר שחס וחלילה אכשל בעבירה, "אפשר לשבת בשלוה".

אך בשמים לא רצו כך, ומדוע? הבה נתבונן; למה באמת כל האומות רגועים בעצמם ובטוחים שיש להם עוה"ב, ודוקא אצל עם ישראל, ובפרט הצדיקים הגדולים אינם בטוחים כל כך שיהיה להם עוה"ב, ותמיד דואגים, ולדוגמא; דוד המלך עליו השלום אמר לולי האמנתי וכו' ופירשו³ "חז"ל שכך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא; רבוננו של עולם מובטח אני בך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו? כי שמא יגרום החטא. ומדוע באמת הצדיקים דואגים? התירוץ הוא, כי העולם הבא שייך ליעקב, והעולם הזה לעשיו, וכיוון שעשיו צריך לנחול את העולם הזה, הוא צריך להיות במנוחה, והמנוחה הכי גדולה היא, כשהאדם בטוח שישגוע לתכליתו לאחר אריכות ימיו ויהיה לו עולם הבא, אבל אם תמיד מסופק בזה ותמיד מלא דאגות מה יהיה? זה צער הכי גדול שרק שייך, ולכן עשיו בטוח בעצמו שיהיה לו עולם הבא, כדי שינוח ליבו וישמח בעולמו, וכשיגיע לעולם העליון יקבל את ענשו

1. רש"י פכ"ח כ"ב

2. כתב סופר

3. ברכות ד.

לעשות על פי התורה, ואולי העונש הגיע על הדבר הראשון שהם עשו שלא התפרש בתורה, כיון שזה דק מן הדק, ובשביל זה נענשו שסבבו מן השמים שיגיעו למצב זה.

ולדוגמא; יעקב אבינו נענש במכירת יוסף עשרים ושנים שנה, על שלא כיבד את אביו כמספר שנים הללו, כששהה בבית לבן, ועבדו ארבע עשרה שנה בשתי בנותיו, ושש שנים בצאנו, וגם בדרך שהה שנתיים, והנה נחשוב הרי יעקב אבינו הלך בציווי אביו ואמו, ואמו אף הגבילה לו זמן ואמרה לו שב אצל אחי לבן עד אשר אשלח לקרוא לך, אבל אתה לא תחזור בשום אופן מעצמך. ולא זה בלבד, אלא בדרכו לבית לבן נגלה עליו ה' יתברך בעצמו ואמר לו; וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵךְ וְשִׁמְרֵתִיךָ כְּכֹל אֲשֶׁר תִּלְוֶה וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעְזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ. וכשאמו שלחה את דבורה לקרוא לו, אמר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אַבְוֹתֶיךָ וְלִמְוֹלְדֹתֶיךָ וְאָהִיָּה עִמָּךְ. וכעת נחשוב האם חס וחלילה היה יעקב צריך להתנהג אחרת, הרי כל עצם שהותו בבית לבן היה מצוה, ואדרבה, אם לא היה הולך היה עובר עבירה, ובאמת גם יעקב ידע שהוא עתיד לקבל על כך עונש כפי שאמר ללבן זה לי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתֶךָ, לי הן, עלי הן, וסופי ללקות כנגדן. ומדוע באמת נענש הרי עשה כמו שצריך? אין אנחנו יכולים להבין, כי הרי מדובר בצדיק, שהקב"ה מדקדק עמו כחוט השערה, וקשה לנו להבין מה זה חוט השערה של עבירה, אנחנו מבינים רק האם זה עבירה או מצוה, וגם בזה לא תמיד אנו מבדילים, ואולי כפי שאמרנו שהוא נענש על הסיבה הראשונה, שבשביל כך התגלגל מן השמים שלא יכבד את אביו כמספר שנים הללו.

ומזה יש לנו ללמוד על כל מעשה הצדיקים להיזהר בכבודם, וחס ושלום לא להוציא מהפה דברים כנגדם, ולא להוסיף כלום על מה שכתוב, ולא לזוז מפירושי חכמינו, כי הקב"ה מ'מקפיד על כבוד הצדיקים יותר מעל כבודו, אך בכל זאת חובה עלינו ללמוד את הדברים הכתובים בתורה ולנסות להבין כפי יכולתנו, וללמוד מהם לשפר את מעשינו.

מאמינים, אבל הקב"ה מספר לנו בתורה "תורת אמת" שכך היה, השבטים הקדושים שנאו את יוסף מחמת הסיבות שסיבבו משמים, עד שרצו פשוט להרגו, להשמיד את חייו, ומדוע? וכי איזה דבר יכול להוות סיבה מוצדקת שיחליטו הצדיקים הקדושים, שאחיהם יוסף הצדיק חייב מיתה? התשובה היא, כי כאשר ראו האחים כי אביהם אוהב את יוסף מכל בניו⁸ הנה עלה על לבם פחד נורא, מי יודע אולי יעקב אבינו חושב כי יוסף הוא העיקר אצלו, ולו משפט הבכורה והברכה, כי כל חפצו ורצונו מתחילה היה לשאת את רחל אמנו, והוא יוסף הבן הבכור לאהובה, ושאר כל אחיו כולם אצלו כבני הפילגשים. ובכן מה כל הרעש? וכי הפחד שלהם היה על ירושה של כסף וזהב חלילה, לא ולא! אלא מה? אי אפשר לשער את האסון הגדול, "אוי ואבוי" חשבו האחים, הרי גם לאברהם אבינו היו כמה בנים ישמעאל ובני קטורה עם יצחק, ומה קרה בסוף? את ישמעאל שילח, וגם בני קטורה לא שפר עליהם גורלם, אברהם אבינו מסר להם שם טומאה ושילחם מעל יצחק בנו, ורק בן אחד הוא נבחר לה', כמו שה' אמר לו; כִּי בְּיַצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע, וכמו כן אצל יצחק אבינו שנולדו לו שני בנים - עשיו ויעקב, אמר ה' יתברך⁹ הֲלוֹא אָח עֵשָׂו לְיַעֲקֹב נָאָם ה' וְאֵהָב אֶת יַעֲקֹב, וְאֵת עֵשָׂו שָׂנְאתִי. ומי יודע הרי אנו רואים שניקם קשר מיוחד בין יעקב ליוסף, וחס וחלילה רק הוא יִבְחַר לה', ואנחנו כולנו אובדים, ולכן הגיעו להחלטה כי כל הימים אשר עוד יוסף חי על האדמה אין לאחים סיכוי, ולא יהיה להם חלק באלוקי ישראל, ולא להם יהיה הזרע אשר נאמר עליו ברכת אברהם ויצחק; לְהִיּוֹת לָךְ לְאֱלֹקִים וְלִזְרַעַךָ אַחֲרַיָּךְ וכו', והחליטו כי בוודאי זאת היא סיבת האהבה אשר אהבו אביו, והכבוד אשר כבדו במה שעשה לו כתונת פסים וכו'. ולכן כל מה שלמד משם ועבר מסר רק ליוסף. ולפי מחשבתם, וההוכחות שהיו להם, ובראותם שיוסף עצמו מעודד וגורם, בחזקה לדבר הזה, החשיבו אותו לרודף, ולפי דעתם היתה להם מצוה לשנוא אותו ולהתקנאות בו, והיו מחוייבים לעשות כן, והיה להם להתנכל בכל יכולתם עמו, ועל אביהם היה מוטל לברך אותם על זה.

♦ וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבְתָם רָעָה אֶל אָבִיהֶם: ♦

אברהם אבינו¹⁰ עשה "ספר יצירה" שזה הוא ספר מופלא מאוד, ומי שמתעמק בו בקדושה וטהרה יכול

♦ האחים רוצים להרוג את יוסף? ♦

הנשמע כדבר הזה, אילו היו מספרים לנו על אחד מגדולי הדור שבזמננו, שברצונו להרוג את אחיו, וכי היינו

4. אור החיים כ"ז מד

5. רש"י ל"ה ח'

6. רש"י ל"ז ל"ד.

7. רש"י מלכים א' י"ג ד'

8. עקידת יצחק פרק כ"ח

9. מלאכי א' ב'

10. של"ה דרך חיים תוכחת מוסר, ובפ"ת יו"ד ס"ב ב' הקשה דבעי שחיטה ועכ"פ נחירה, ובענין כח הדיבור עיין רמב"ן על הפסוק ויהי האדם לנפש חיה, ע"פ התרגום והוות באדם לרוח ממללא.

הייתה לטובה להכניס אהבה בין האחים, וכידוע בהרבה מקומות בשעת ברכת כהנים, בשלש רגלים, אומרים הציבור תפילה מיוחדת הנדפס בסידורים ובתוך התפילה אומרים: וְתִתְּנֵנוּ לְאַהֲבָה לְחֵן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְיִהְיֶה דְבָרֵי נְשָׁמְעִים לְעַבְדְּךָ, פָּשֶׁם שְׁנַתָּת אֶת יוֹסֵף צְדִיקָה בְּשַׁעַה שֶׁהִלְבִּישׁוּ אָבִיו כְּתוֹנֶת פָּסִים לְחֵן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵיו. כלומר יעקב רצה לשמור את יוסף שלא יינזק, בזה שעשה לו כתונת פסים בכונות של שמות קדושים, ולכתונת הייתה סגולה מיוחדת לחן ולשמירה, ואכן כשהלך יוסף לאחיו¹³ והם רצו שלא יוכל להינצל הפשיטוהו את כתונת הפסים, ומדוע באמת לא פעל הבגד את פעולתו שיהא לחן ולחסד בעיני כל רואיו?

♦ בְּשַׁעַה שֶׁהִלְבִּישׁוּ אָבִיו ♦

אלא¹⁴ שיוסף קבל את הבגד, עם הוראות ברורות איך להשתמש בה, יעקב אבינו בשעה שהלבישו את הבגד מסר לו שם קדוש שצריך לחשוב או לאמרו, בשעה שלובש את הבגד, ואכן אז בְּשַׁעַה שֶׁהִלְבִּישׁוּ אָבִיו, את כְּתוֹנֶת פָּסִים ואמר יעקב את השם הקדוש, היה יוסף לְחֵן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֵי ה' וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵיו, אבל אחר כך יוסף עצמו לא רצה להשתמש בשמות הקדושים, כי צריך לשמרו בטהרה,¹⁵ ומי שזהיר בו ומשמרו בטהרה אהוב למעלה ונחמד למטה, אך יוסף הצדיק עדיין לא למד עם אביו סדר טהרות, רק את שאר הסדרים, [בן¹⁶ אֶקְנִי"ם הוא לו; ראשי תיבות זרעים קדשים נשים ישועות מועד] וכיון שלא השתמש בשם הקדוש, לא פעל הבגד את פעולתו, הסגולה של הבגד לא נוצל, ולכן לא נשאר לו מכל המתנה היקרה שקיבל מאביו, רק תוספת משקל של שני סלעים בלבד, ולכן¹⁷ אמרו חז"ל לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, אפילו כשכוונתך לטובה, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, לא כתונת המיוחדת ומסוגלת לחן ולחסד, אלא המשקל בלבד זה מה שנשאר, ולכן נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים.

♦ וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאָחָיו ♦

בחומש בראשית נזכרו הרבה פעמים חלומות, אמנם

לברוא יצורים, ע"י השמות הקדושים, ומסופר¹¹ בגמרא על רב חנינא רב אושעיא, שהיו עוסקים כל ערב שבת בספר יצירה, והיה נברא להם עגל גדול וטעים, ומסופר על רבא שברא בן אדם ע"י ספר יצירה, רק שלא היה בו כח דיבור, שזה רק הקב"ה בעצמו יכול לעשות. והנה ספר יקר זה, מסרו אברהם אבינו ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב לא מסרו לכל בניו אלא להיותר מיוחסים, כי אין מוסרין סתרי תורה כאלה אלא למיוחסים, ולכן מסר לבני הגבירה ולא לבני השפחות, והנה בני לאה שלמדו וקיבלו מאביהם את הסודות מספר יצירה, השתמשו בפועל במה שלמדו, ובראו עגל חי, בצירוף שמות הקדושים, והנה על פי ההלכה, בעל חי שנברא על ידי ספר יצירה, אינו מחויב בשחיטה, ומותר לאוכלו חי, אבל יוסף הצדיק לא ידע שעגל זה נברא על ידי אחיו, והיה סבור שזה עגל רגיל שנולד מפרה, וכשראה שאינם שוחטים אותו, הזדעזע מאוד, הביא דיבה זו אל אביהם שהם אוכלים אבר מן החי, ועשה זאת לשם שמים כדי שידריכם בדרך ישרה, אבל הם צדקו בזה ועשו כדין.

וכשעסקו השבטים בצירוף סודות אלו בספר יצירה ורצו בני השפחות להתחבר עמם, אמרו השבטים; אתם בני השפחות, אי אפשר לצרף אתכם! וכוונתם היתה לשם שמים כי לא נמסרו אלו העניינים אלא למיוחסים שבדור, אבל יוסף לא הבין אותם, וחשב שמזלזלים בבני השפחות לקרותם עבדים ובא והגיד לאביו.

היוצא מכל זה שהשבטים היו צדיקים, וגם יוסף הוא צדיק יסוד עולם, וצדיק בכל דרכיו אלו שהגיד לאביו לשם שמים, אבל עם כל זה קורא לו הפסוק; מביא דיבה! כי היה לו לדרוש ולחקור ולשאול את פי השבטים, מה כוונתם בדברים אלו.

♦ וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתוֹנֶת פָּסִים ♦

יעקב אבינו עשה כתונת ליוסף, אמנם הכתונת עצמה לא היה בו שום שינוי,¹² רק סביב פסי ידיו הוסיף בד מיוחד במשקל שני סלעים [הבגד כולו שוקלת הרבה יותר משני סלעים], והבגד הזה שיוסף קיבל מאביו, עורר את קנאת האחים עליו, וכמו שאמרו חז"ל; שבשביל שיעקב שינה ונתן ליוסף קצת יותר משאר בניו, התקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, והנה יעקב אבינו חלילה לא רצה לגרום ליוסף שישנאוהו, ואדרבה כוונתו

11. סנהדרין מ"ה:
12. שבת י': ובפרש"י
13. מאור ושמש
14. ע"פ החתם סופר ד"ה כי בן זקונים תקס"ג
15. קדושין ע"א
16. בעל הטורים
17. לענ"ד

לו אחיו, ובמצרים²⁴ אוצרות כולם הרקיבו ושל יוסף נתקיימה. חלום זה סיפר יוסף לאחיו והם צעקו לו שהוא רוצה למלוך עליהם והוסיפו לשנוא אותו, וכיון שאחיו פתרו לו את החלום לטוב, היה יוסף מרוצה²⁵ ולא היה לו צורך לספרו לאביו.

♦ וַיְחַלֵּם עוֹד חֲלוֹם אֲחֵר ♦

חלום שני חלם והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לו,²⁶ כאן לא חלם שמשתחוים לכוכב שלו כמו בחלום האלומות, כי יגידו לו; מי אמר שזה כוכב שלך, אבל בחלום האלומות ראה ברור שכל אחד מחזיק באלומה שלו, והם משתחוים לאלומתו, ובחלום זה נרמז שאביו ואמו ואחיו ישתחוו לו, וכשיוסף סיפר את החלום השני לאחיו, לא רצו לפתור לו לטובה, כי הבינו שהם בעצמם פתרו לו לטובה בפעם הראשונה וכל החלומות הולכים אחר הפה, ולכן הוצרך לספר לאביו, אך אביו גער בו לעיני אחיו כדי שלא יטילו אחיו שנואה עליו,²⁷ ואמר לו; היתכן, שאני ואמך ואחיך יבואו להשתחוות לך, הרי אמך כבר מתה, וכמו שזה לא נכון כך כל החלום דברים בטלים, אבל יעקב בעצמו שמר הדברים בלבו והיה ממתין ומצפה שיתקיים החלום.

♦ הַלּוֹא אַחִיךָ רְעִים בְּשֶׁכֶם לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם ♦

אמר²⁸ יעקב ליוסף; בני, הרי יש לי כמה ימים שלא שמעתי את שלום אחיך ואת שלום הצאן, לָךְ נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אַחִיךָ וְאֶת שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהַשְׁבְּנֵי דָבָר! יוסף הצדיק לא מתווכח, וַיֹּאמֶר לוֹ הַגִּנְנִי: הוא יודע שאחיו שונאים אותו, אבל מצות כיבוד אב מכריע אצלו,²⁹ ואכן אחרי שיוסף נעלם, ויעקב לא ידע היכן הוא, כשהיה יעקב אבינו נזכר בדיבורים הללו שאמר לבנו, היו מעיו מתחתכים, וחשב יעקב לעצמו; יוסף יוסף! יודע היית שאחיך שונאים

אנו לא יכולים לסמוך על חלומות שלנו שהם אמיתיים ועל הרוב נאמר עליהם¹⁸ וַיְחַלְמוֹת הַשָּׂוּא יְדַבְּרוּ, אבל חלום אמיתי אמרו חז"ל¹⁹ שזה גילוי משמים, אחד משישים מנבואה, וזה היה חלומות יוסף הצדיק, אמנם יש שני סוגי²⁰ חלומות אמיתיים סוג אחד שמגיע על ידי המלאך מיכאל, שכל החלום מתקיים אלא שיכול להיות שלא יתקיים מיד אלא בזמן רחוק, וסוג שני מגיע על ידי המלאך גבריאל, וזה להיפך שלא כל החלום אמיתי, שיש בחלום דברים בטלים שלא מתקיימים, אבל החלק האמיתי מתקיים קרוב לזמן החלום, וכשה' רוצה להראות חלום אמיתי לאדם שיבא בקרוב ושיתקיים כולו, אז ה' שולח אליו אותו החלום פעמיים פעם אחת על ידי מיכאל ופעם אחת על ידי גבריאל.

♦ הַחֲלוֹם הָיָה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי ♦

וכך היה אצל יוסף שחלם את שני החלומות המוזכרים בפרשה, כל חלום הוא חלם פעמיים, וכאשר חלם בפעם הראשונה, אמנם הוסיפו אחיו קצת לשנוא אותו, אבל לא התייחסו ברצינות לחלום, ולא גבר בהם השנואה כל כך, כי חשבו שלא יתקיים החלום רק לזמן רחוק מאד, על צאצאיהם אחריהם, וגם אם יהיה בקרוב ודאי שיש בו דברים בטלים, ולא יתקיים בשלמות, אמנם אחר כך חלם שוב אותו חלום ואמר להם; שְׁמְעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי כְּבַר פֶּעַם אַחַת, וכעת חלמתי עוד הפעם, הבינו האחים שיתקיים כל ענין המלוכה בקרוב בימיהם, לכן צעקו; הַמְּלֶךְ תְּמַלֵּךְ עָלֵינוּ אִם מְשׁוּל תְּמַשֵּׁל בָּנוּ, וכי אתה סבור למלוך עלינו ממש, אם משול תמשול "בנו" ?

חלום הראשון חלם יוסף שהוא יחד עם אחיו קושרים חבילות של תבואה, והנה אלומתו נזקפה על עמדה, ואלומותיהם סובבים את שלו, התבואה של יוסף עומדת²¹ והתבואה של אחיו רקובה, ואלומותיהם השתחוו לאלומתו, וזה רמז שימלוך²² מלכות יציבה, שלא היה כדוגמתו בכל המלכים המוזכרים בתנ"ך שהרי מלך שמונים שנה, וגם רמז²³ שע"י אלומות ותבואה ישתחוו

18. זכריה י'
19. ברכות נ"ז
20. ערבי נחל דרוש ב'
21. רבה פ"ד י'
22. ספורנו ו'
23. רמב"ן
24. רד"ל על מדרש רבה שם
25. שפתי חכמים אות ר' בשם מהרש"ל
26. פענח רזא
27. רש"י
28. פרדרי"א ל"ח
29. רבה פד יג

דעתם ואמרו איש אל אחיו; לא בצדקותו נמלט נפשו כי אם להיותו בעל החלומות, שעתידין להתקיים, ושעתו מצלחת, ולכן לא המיתוהו, וזה התכוונו באמרם; הִנֵּה פֶּעַל הַחֲלֻמוֹת הַלְּזָה בָּא וגו', אך יתכן כי בן מות הוא, וְעֵתָה לְכוּ וְנִהְיֶה וְנִשְׁלָחֵהוּ בְּאַחַד הַבָּרוֹת וגו'

♦ וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם ♦

כשהסנהדרין בזמן המקדש³⁵ היו דנים דיני נפשות, והיו חלילה צריכים להרוג את הנפש, לא טועמים כלום כל אותו היום,³⁶ כמו כן כשאחי יוסף דנו את יוסף דיני נפשות, בתחילה כשדנו אותו ויצא פסק דין להרגו, על שהוציא דבה עליהם, לא טעמו כלום, ככתוב; לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם, אבל הנה אז הגיע אחיהם הגדול ראובן הבכור, וכשמעו במה המדובר, הזדעזעו מעצם הדבר, וגם חששו מאוד כי חשב בלבו, הרי אני הבכור, ויעקב אבי בוודאי יטיל את כל האשמה עלי, לכן אמר להם ראובן; אֵל תִּחְטְאוּ בְיָד - מה שהחלטתם להרגו זה לא פסק נכון, זה חטא, הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר, ובזה תיווכחו לראות כי אם הוא חייב מיתה הרי ימות שם, כי זה מלא נחשים ועקרבים, ואין חיה שולטת באדם אלא כשפגם בצלם אלקים ואז נדמה לה כבהמה, אבל אם לא פגם, והוא צדיק, אז לא יפגעו בו הבעלי חיים בצלם כי אֵךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ, יש עליו צלם אלקים ואי אפשר לשום חיה להזיקו, והאחים השתכנעו קצת והסכימו לו בזה שלא כדאי להתנהג באכזריות, ולהמיתו בידיהם, ולכן שמעו לו ולקחו את יוסף והשליכו אותו אל הבור, וכיון שהחליטו שבאמת אינו נכון להרגו בידיהם, חששו שמא היצר יתגבר עליהם ויתחרטו שוב ויפסקו עוד הפעם להרגו ממש, לכן מצאו עצה נפלאה - מיד ישבו לאכל לחם, וכיוון שאכלו כבר, לא יעברו על הדין המפורש של לא תאכלו על הדם.

♦ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם ♦

כוונתו של ראובן לא הייתה להכניסו לבור כדי לבחון אם ימיתוהו, אלא רצה להצילו, כפי שהתורה העידה על ראובן שכוונתו הייתה לטובה לִמְעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבֵוּ אֶל אָבִיו, ואם כך למה אמר להשליכו לבור של נחשים ועקרבים, הרי ראובן רצה להצילו, ופירשו בזהוהר הקדוש שראובן חשב שעדיף להפילו לבור של נחשים,

אותך, והיית אומר לי הנני? ומדוע באמת ניזוק בשליחות הזאת, ונמכר לעבד,³⁰ הרי שלוחי מצוה אינם ניזוקים, וגם יש להבין מדוע שלחו אביו למקום סכנה? ³¹בוודאי פשוט וברור שהכול נסבב מאתו יתברך, שעל ידי זה ירדו לגלות מצרים, וכמו שפירשו חז"ל הפסוק; וַיִּשְׁלָחֵהוּ מֵעֵמֶק חֲבֵרוֹן, ושאלו; וכי חברון בעמק ולא בהר? אלא לקיים עצה עמוקה, של אותו צדיק - אברהם אבינו הקבור בחברון, שהקב"ה³² שאל אותו, אם חלילה בניך יחטאו מה אתה בורר להם עונש גהינם או גלות, והיה אברהם נבוך כל היום ולא ידע מה לברור, עד שלבסוף בירר לו את הגלות במקום גהינם, וכך נאמר לאברהם בין הבתרים, כי גר יהיה זרעך. אבל יש להבין מה היה המחשבה של יעקב ויוסף? רק שיעקב אבינו ידע ברוח הקודש שכשיוסף ילך בשליחותו שליחות מצוה לשכם לא יקרה לו שום נזק, ואכן דיין בציוויו ואמר לו; הֲלוֹא אָחִיךָ רְעִים בְּשָׂכְם, כלומר השליחות היא רק לשכם, אבל ה' יתברך המסבב את כל הסיבות, נתן ליוסף מחשבה, שמה שיעקב אמר שכם זה לאו בדוקא רק רצה להסביר לו איפה הם נמצאים, וכשלא מצא את אחיו בשכם הלך לחפש אותם במקום אחר, אבל זה כבר לא היה שליחות מצוה.

♦ וְהִנֵּה תַעֲהָ בַשָּׂדֶה ♦

יוסף היה עדיין נער, ולא היה רגיל לצאת לבדו לדרך רק עם אחיו, וכעת שהלך לבד לשכם היה הולך ותועה בדרך, פגע בו המלאך גבריאל וְהִנֵּה תַעֲהָ בַשָּׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ; מַה תַּבְּקֶשׁ? ענה יוסף; אֶת אַחִי אָנֹכִי מִבְּקֶשׁ! הֲגִידָה נָא לִי אֵיפֹה הֵם רְעִים, וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נִסְעוּ מִזֶּה, פִּי שָׁמַעְתִּי אֲמָרִים נִלְכָּה דַתְּיָנָה שֶׁזֶה³³ כִּפְרֵה סִמּוּךְ לִשְׁכָם, וְנִקְרָאתָ עַל שֵׁם שְׁכָם, וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחֵר אַחֵר לִמְקוֹם שֶׁהַמַּלְאָךְ הוֹלִיךְ אֹתוֹ, וַיִּמְצָאֵם בְּדָתָן, כְּשֶׁאֲחִיו רָאוּ אֹתוֹ מֵרְחוֹק רָצוּ לְהַרְגוֹ,³⁴ אבל את ה' היו יראים, ולא ערב להם לשלוח יד בצדיק יסוד עולם, ולכן התחכמו לו לגרות עליו את הכלבים ואמרו; נבדוק אותו בזה, אם הוא צדיק וישר ולא חטא בהביאו דבה רעה, רק עשה כן למען יוכיחו אבינו, לא יזיקו לו הכלבים, אבל אם חטא יוסף והכלבים יהרגו אותו, אז יודע כי לא צדיק הוא ובעונו ימות, כי המוציא שם רע ראוי להשליכו לכלבים, שנאמר לְפָלֵב תִּשְׁלַכְוּ אֹתוֹ בְּסִמּוּךְ לַפְּסוֹק; לֹא תִשָּׂא שְׁמַע שָׂוָא.

וכאשר עשו לו כן, לא הזיקו לו כלום; ה' שמר את יוסף, ומוראו וחתיתו נפל על הכלבים כי צדיק וישר הוא, ולא חרץ עליו כלב את לשונו, אך שמעונו ולוי, לא נתקררה

30. אור החיים ד"ה לך נא

31. שפתי כהן, רבה מ"ד כ"א

32. ב"ר מ"ד כ"א

33. רש"י סנהדרין קב.

34. אלשיך הקדוש

35. נחלת אברהם על הפרשה מבעל שפתי חכמים על ברכות ומגילה

אם כן היאך נעשה, שתפו את הקב"ה עמהם והיו עשרה, וחרמו ביניהם שלא יגיד שום אחד מהם סוד זה ליעקב, ואין ידעו שהקב"ה יסכים עמהם, ⁴⁰ כי היו מקובלים מאבותיהם שעתידים הם שירדו למצרים על ידי מכירת אחד מן השבטים, וכיון שכן, בודאי לא יגלה הקדוש ברוך הוא זה הסוד, כי אם יגלה הסוד ישלח אביו לפדותו משם, ולא תתקיים גזרת בין הבתרים.

וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר, בַּלַּיְלָה ירד ראובן להעלות את יוסף מן הבור וְהָיָה אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו, וַיֵּשֶׁב אֶל אָחִיו וַיֹּאמֶר הֲיֵלֵד אֵינְנוּ הַרְגַתְּם אֶת יוֹסֵף וְאָנֹכִי אָנָּה אָנִי בְּאֵ מִצְרַת אַבְיָנוּ, וַיִּגִּידוּ לוֹ אַחִיו הַדָּבָר שֶׁעָשׂוּ, וְאֵת הַחֶרֶם שֶׁהַחֲרִימוּ וְשִׁתְּקוּ, וְגַם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אֵף שֶׁכָּתוּב בּוֹ; מִגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב, בְּכָל זֹאת כֹּאן שִׁתְּקוּ, וּמִפְּנֵי הַחֶרֶם לֹא הִגִּיד הַדָּבָר לְיַעֲקֹב, לִכֵּן לֹא יָדַע יַעֲקֹב אֶת הַדָּבָר שֶׁנַּעֲשָׂה לְיוֹסֵף, וְאָמַר טָרוֹף טָרוֹף יוֹסֵף.

♦ וַיִּכְרְתוּ וַיֹּאמְרוּ כְּתוּבָת בְּנֵי חַיָּה רַעָה אֶכְלָתְהוּ ♦

האחים ⁴¹ חשבו בלבם מה נאמר לאבינו יעקב; אם לא נאמר כלום, וכשאבינו ישאל עליו, נאמר שלא נראה אלינו יוסף ולא ידענו מה קרה לו, אולי יעקב ילך או ישלח לחקור בדרכים ובמקומות, וישאל בעד השיירות אשר עברו דרך שכם ואנה הלכו, ויתגלה אליו אורחת ישמעאלים אשר הלכו להוריד מצרימה ויפשפש וימצא, ואם נאמר לו; שמצאנוהו מת, הלא יאמר למה לא קברתם אותו, ואם קברתם אותו הראוני את קברו, ואם נאמר; שמענו שמת, איננו רוצים לדבר שקר. לכן הכי טוב לומר; זאת מְצָאנוּ הַכֹּרֶן נָא הַכְּתוּבָת בְּנֵי הוּא אֵם לֹא, והוא מעצמו יאמר שהומת, ולא אנו.

♦ וַיִּתְּאֵבֵל עַל בְּנוֹ - וַיִּכְרְתוּ אֶתְּ אָבִיו ♦

האחים לקחו את הכתונת וטבלו אותו בדם, ושלחו את כתנת הפסים אל אביהם ואמרו; זאת מְצָאנוּ, ולא דברו שקר, כי כשמצאו את יוסף אצלם, מצאו עמו את הכתונת, כשראה יעקב אבינו את הבגד, אמר; כתונת בני היא ודאי, ⁴² אבל לא חיה רעה אכלה אותו, ולא נהרג על ידי אנשים, אבל רואה אני ברוח הקודש שיהיו לו נסיונות קשים, ויקרע

שאם הוא צדיק הקב"ה יעשה לו נס, אבל כשהוא בידי שונאיו, לא יעשה לו נס כל כך בקלות, לפי שהאדם הוא בעל בחירה, ואין רצון ה' לבטל את בחירת האדם, ולכן קשה לעשות נס לצדיק באופן זה, וזה הייתה ההצלה של ראובן להצילו מאנשים בעלי בחירה, וראובן לא ידע כמה חשוב בשמים הדיבורים שלו, ³⁶ כי אילו היה יודע שהקב"ה מחשיב את דבריו כל כך, ויכתוב עליו בתורה למען הציל אותו מידם, היה עושה יותר ברצון, ומוליכו לאביו על כתפיו, אלא שראובן חשב שלהציל את יוסף די בעצה שנתן להם.

♦ עַל מְכָרָם בְּפֶסֶף צְדִיק וְאָבִיוֹן בְּעֵבֹר נַעֲלִים ♦

ראובן הניח כעת את אחיו והלך אל אביו כי הגיע יומו לשמש את אביו, כי עד עכשיו היה יוסף אצל אביו וכעת שיוסף לא נמצא הרי צריך כל אחד לשמש יום אחד, וראובן הגדול, לכן היה צריך ללכת, וחשב שכיבוד אב דוחה את ההתעסקות היתירה ³⁸ של הצלת נפשות, כי באמת ראובן כבר עשה מה שיכל לעשות, ותכנן בליבו שבלילה יחזור, כדי להעלות את יוסף מהבור, אך כשראובן הלך, באותה שעה אחיו היו יושבים במקום אחד, ולב אחד ועצה אחת, ועברו עליהם אורחת ישמעאלים, וַיֹּאמְרוּ הַזֹּהָדָה אֶל אָחִיו מַה נְרוּיַח כִּי נִהְרַג אֶת אָחִינוּ וְכִסְיָנוּ אֶת דָּמוֹ, הֲרֵי עֵיקַר מַה שֶׁאֵנוּ רוֹצִים זֶה לְהַרְחִיקוּ מֵאֲבִינוּ, וּבִכֵּן לָכוּ וְנִמְכְּרוּנוּ לְיִשְׁמָעֵאלִים שִׁיהִיו מוֹלִיכִים אוֹתוֹ לְקַצֵּה הַמַּדְבָּר, וַיַּעֲקֹב אַבְיָנוּ לֹא יִשְׁמַע מִמֶּנּוּ עוֹד, וַיִּדְּנוּ אֶל תְּהִי בּוֹ כִּי אָחִינוּ בְּשָׂרָנוּ הוּא, וַיִּסְכְּמוּ אָחִיו לְדַבֵּר. וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת יוֹסֵף לְיִשְׁמָעֵאלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת יוֹסֵף מִצְרָיִמָה, כֹּל אֶחָד וְאֶחָד נֹטֵל שְׁנֵי כֶסֶפִים לְקִנּוּת מִנַּעֲלִים בְּרַגְלֵיהֶם, כְּכַתוּב; עַל מְכָרָם בְּפֶסֶף צְדִיק וְאָבִיוֹן בְּעֵבֹר נַעֲלִים, ומדוע קנו דווקא נעלים, ³⁹ כי אם לקחו בגד אחר, היה צריך לברך שהחיינו לכן קנו נעלים שלא מברכים עליהם שהחיינו, משום צער בעלי חיים.

♦ עָשׂו חָרַם, וְצִירְפוֹ אֶת הַקַּב"ה עִמָּהֶם ♦

אמרו האחים; נשים חרם בינינו שאין אחד ממנו מגיד הדבר ליעקב אבינו, אמרו ביניהם; ראובן אינו כאן, בנימין אינו כאן, ואין החרם מתקיים אלא בעשרה, ואנו תשעה

36. רות רבה ה' ו' ע"פ פ' אמרי הר"מ על הפרשה

37. עמוס ב

38. צמח ה' לצבי, סבר ראובן שכיבוד אב ואם גדול מהצלת נפשות, כיון שת"ת גדול מהצלת נפשות (מגילה ט"ז) שהרי יעקב לא נענש על כיבוד אב בשנים שלמד.

39. נחל שורק להחיד"א בהפטרה על הפרשה בדרך הלצה.

40. מזרחי לז"ג

41. אלשיך

42. תרגום יונתן

יהודה התחתן עם בתו של סוחר כנעני, והשידוך לא מצא חן בעיני ה',⁴⁶ אמר הקב"ה; המשיח עתיד לעמוד מיהודה, והוא הלך ונטל אשה כנענית? אלא מה אני עושה, אני מביא כל מיני סיבות והשתלשלות עניינים, שישאי לבנו את תמר, ותמר הייתה בתו של שם בן נח, ואחר כך אמר הקב"ה; תמות הכנענית, כדי שידבק יהודה בתמר, שהיא כוהנת, בתו של שם בן נח שהיה כהן לא-ל עליון, ואכן ה' מסבב הסיבות עשה כפי שאמר, תחילה נולדו ליהודה שלשה בנים ושםם ער, אונן, שלה, הבן הבכור שהיה שמו ער, השיא אותו יהודה לתמר, אך הבן ער, עשה עבירות, לא התנהג כמו שצריך, היה רע בעיני ה', ומת, אמר יהודה לבנו השני אונן, שיתחתן עם תמר אלמנת אחיו, כדי שיקיים מצוות ייבום, כידוע כשאחד מת ללא בנים מצוה על אחיו לייבם את גיסתו ולשאתה לאשה, אבל גם אונן לא התנהג כראוי, עשה עבירות, ומת, חשש יהודה אחרי שכבר שתי הבעלים מתו, אולי אסור להתחתן אתה, כי יש לה דין "קטלנית" פירושו שיש לה חזקה, שמי שיתחתן אתה ימות, ואף שרק היה פעמיים ולא שלש פעמים, אבל בענייני נפשות חוששים גם בשתי פעמים, ולכן דחה אותה ואמר לה שתשב אלמנה עד שיגדל שלה הבן הצעיר.

♦ כִּי רָאִתָּה כִּי גָדַל שְׁלָה וְהוּא לֹא נִתְּנָה לּוֹ לְאִשָּׁה ♦

הקב"ה קיים כעת את שאמר; שאשת יהודה הכנענית בת שוע מתה, ויהודה עצמו היה צריך להתחתן שוב. והנה תמר הצדקת ראתה שכבר עבר הרבה זמן, וגיסה אחי בעלה שנקרא שְׁלָה כבר גדל ולא נותנים לה להתחתן עמו, והנה⁴⁷ עניין הייבום יש בזה סוד גדול מסודות התורה והיו החכמים הקדמונים קודם נתינת התורה יודעים כי יש תועלת גדולה בייבום האח, ואם אין אח, יעשה זאת אחריו מי שהכי קרוב במשפחה, ויהודה היה הראשון שקיים מצות ייבום, כי קיבל הסוד מאבותיו, ונזדרז לקיים אותו, כשציווה לבנו לייבם. ולכן כשראתה תמר כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה, החליטה שעליה להתחתן עם יהודה עצמו, שזה היה עדיף לה כדי שיהיה לה בנים צדיקים, וקודם מתן תורה לא היה בזה איסור.

♦ וְתִשֵּׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם ♦

תמר ידעה שיהודה חושש שזה סכנה להתחתן איתה, ואם הוא יכיר אותה הוא לא יתרצה, ולכן כדי שלא יכיר

יעקב שמלותיו, ויתאבל על בנו,⁴³ ואף שלא האמין שהוא מת, בכל זאת לא ידע מה קרה אתו, כל בניו ובנותיו באו לנחמו, ולא קיבל תנחומים, ואביו יצחק היה עדיין בחיים, והיה בוכה על צרת בנו, כמו שנאמר; וַיִּבֶךְ אֶתֹּ אָבִיו - זה יצחק, אבל לא היה מתאבל, כי ידע שיוסף חי, אבל לא גילה ליעקב, וכשהיה נכנס אצלו היה בוכה, וכיון שהיה יוצא היה הולך ורוחץ וסך, ואוכל ושותה, ולמה לא גילה ליעקב שבנו יוסף חי? אמר יצחק; הקדוש ברוך הוא לא גלה לו, ואני אגלה לו!?

♦ וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אָחִיו ♦

כשראו האחים את צרת וצער אביהם שמתאבל כל כך נורא על יוסף, הורידו את יהודה מגדולתו, שעד עכשיו היה אצלם מלך ושמעו לכל דבריו, אבל כעת הורידוהו, כי אמרו לו אתה הראש שלנו, ואנו שומעים לך לכל אשר תצווה, ואם היית אומר לנו להשיבו אל אבינו היינו מצייתים לך ולא היית צריך לגרום כל כך הרבה צער לאבינו, ואז יהודה, בצער ליבו הפריד עצמו מן האחים והלך במרירות גדול מאוד, והחליט בדעתו⁴⁴ שבוודאי על ידי העבירה הזאת, איבד את כל המצוות שסיגל לעצמו בחייו מיום היוולדו עד היום, והתיישב בדעתו שאין מה לעשות, אלא להתחיל לעבוד את ה' מחדש, להתחיל לקיים התורה מהתחלה, ולכן חשב כיון שמצוה הראשונה בתורה זה מצוות פריה ורביה, עלי להתחיל במצוה זאת,⁴⁵ וחשב בליבו שגם אם חלילה לא יועיל התשובה לעצמו אולי יצא ממנו בן צדיק, והנה בעיני אדם זה נראה קצת מוזר, האבא יעקב עסוק בשקו ובתעניתו ובוכה על יוסף, גם יוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו על שנאבד מאביו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו על שיוסף נאבד, והיו מתפללים לה' בכל ליבם ובכל נפשם, ויהודה הולך ומתעסק לקחת לו אשה, וכי זה הזמן המתאים לך? אבל הקב"ה יודע את המחשבות, יודע הקב"ה שליהודה הצדיק, ישנה כעת שתי אפשרויות; או להתיימשך חלילה בעבודת הבורא, ליפול לשברון לב ורפיון ידיים, או להתחזק ולהתחיל הכל מחדש, וכיון שיהודה בחר בדרך הטובה - התחזקות בעבודת ה', הייתה לכך חשיבות גדולה אצל ה', מחשבתו של יהודה מצאה חן אצל הקב"ה, ועל ידי זה היה הקב"ה עוסק ובורא אורו של מלך המשיח, שיצא במשך הדורות מהשידוך הזה.

♦ וַיֵּרָא שֵׁם יְהוּדָה בֵּת אִישׁ כְּנַעֲנִי ♦

43. טעם ודעת

44. חדות שמחה, להרה"ק ר' שמחה בונם מפארשיסחה

45. נפש דוד, טבל

46. מדרש אגדת בראשית ס"ג ג

47. רמב"ן

♦ וַיְהִי כַּמִּשְׁלֵשׁ חֳדָשִׁים ♦

אחרי כשלושה חדשים, באו ואמרו ליהודה, וספרו לו על כלתו תמר, שהיא התחתנה עם מישהו, וכבר היא מעוברת, וזה נחשב לה עבירה כי היא שומרת יבם, וצריכה להתחתן רק עם אחד ממשפחת בעלה, כששמע יהודה הושיב בית דין לדון אותה, ומי היו הדיינים⁵³ היה יושב בדין יצחק אבינו, ויעקב אבינו, ויהודה, וכיון שבדייני נפשות מתחילים לשמוע את דעתו של הדיין הקטן מבין כולם, לכן נאמר; וַיֹּאמֶר יְהוּדָה⁵⁴ הוֹצִיאוּהָ וְתִשְׂרָף, כי היא התחתנה באיסור, שעדיין אסורה להתחתן עם מישהו אחר חוץ ממשפחת בעלה, וכיון שהיא בת כהן, לכך דן אותה בשריפה, והיו גוררים אותה ומוציאים אותה שלא בטובתה, ותמר היה לה נסיון גדול, שהיתה יכולה לומר ליהודה הרי אתה קדשת אותי, אבל לא רצתה להלבין את פניו ברבים, ואמרה; מוטב שאפיל עצמי לכבשן האש ואל אלבין פניו, אלא שרצתה להראות לה את הסימנים, את העירבון שקבלה ממנו, ואם ירצה יודה מעצמו, אלא שבשעה שהיא יוצאת ליהרג חפשה את הערבון ולא מצאה אותם, כי השטן העלים את הסמנים, באותה שעה תלתה עיניה לשמי מרום, וכן אמרה; אנא ברחמים מלפניך ה' ענני בזאת השעה, בשעת צרתי והאר עיני ואמצא שלושה הסמנים, ועל ידי זה שאנצל, אני אקים לך מחלצין, שלושה קדושים חנניה מישאל ועזריה, שמקדשים שִׁמְךָ ויפילו עצמם לכבשן האש במסירות נפש באותה שעה רמז הקדוש ברוך הוא למיכאל והאיר עיניה ותמצאם ותקח אותם ותזרוק אותם לפני רגלי הדיינים, ותאמר; איש אשר אלו משכונות שלו, ממנו אני הרה, וגם אם אני אשרף, אין אני מפרסמת אותו, אך אני מבקשת ממנו; הכר נא את בוראך ואל תאבד שלשה נפשות שאני מעוברת תאומים, ומבקשת אני מאדון עולם שיתן בלבבו שיכיר אותם, ויציל אותי מן המשפט הגדול הזה.

♦ וַיִּכַּר יְהוּדָה ♦

כיון שראה אותם יהודה, הכיר אותם, וכך אמר בלבו; טוב לי להתבייש בעולם הזה שהוא עולם עובר, ולא אתבייש בפני אבותי הצדיקים בעולם שיבא, טוב לי להִשְׂרָף בעולם הזה באש כבה, ולא אשרף בעולם שיבא, באש אוכלת אש, שהרי זה מגיע לי כעונש מִדָּה כנגד מִדָּה, לפי שאמרת לאבי, אבא; הכר נא כתונת של בנך היא או לא, לכך הוצרך להישמע בבית דין למי הם החותמת והעטיפות והמטה האלה!?

מיד הכריז יהודה, הודה ואמר; ממני היה הדבר, והציל את תמר מהמיתה, ואז בת קול יצאה מהשמים ואמרה; ממני

אותה, הלכה ושינתה את בגדיה, וכיון ששמעה שיהודה הולך לגזוז את צאנו, ובזמנם היו רגילים היו לעשות משתה בעת גזיזת הצאן, הלכה וישבה לה באמצע הדרך שהיה צריך לעבור⁴⁹ בפתחו של אהל אברהם אבינו, מקום חביב על אנשים שהיו רגילים להתקבל שם וללון, ושינתה בגדיה שיהודה לא יכיר אותה, ולא הסתפקה בהשתדלות בלבד, אלא גם נשאה עיניה לשמים להתפלל, כי הרי כבר פעמיים ניסתה להקים משפחה, מבני יהודה, וכבר פעמיים התאלמנה, ולכן התפללה לה⁵⁰ ואמרה לפניו; ריבון כל העולמים, אל אצא ריקם מן הבית הזה, וכיון שתמר ידעה כי בודאי צדיק וקדוש כיהודה כשיעבור בדרך ויראה שיש אשה, ירחיק ללכת בדרך אחר, לכן ישבה בתענית כמה ימים, והתענה והתפללה להשם יתברך שתצליח במעשה הזה שיפנה יהודה ליבו אליה, ואכן תפילתה עשתה פירות, והיא רואה יהודה בעצמו מגיע, ועובר שם, אך יהודה לא רצה להסתכל עליה, ופנה משם ללכת לדרכו, וכיון שהלך לו, תלתה עיניה להקב"ה, ואמרה לפניו; ריבוננו של עולם, וכי אני יוצאת ריק מהצדיק הזה? ! ומרוב צערה וחולשה⁵¹ הרגישה שהיא מתעלפת ונופלת, והתחילה לצעוק; הצילו ! הצילו ! אני מתעלפת, מיד קרב יהודה אליה להחיות נפש, וראה באמת שהיא מאוד חלושה כי לא אכלה כמה ימים, והביא לה מזון, וכיון שאכלה, ורוחה שבה אליה, שאל אותה יהודה, מה הסיבה, למה לא אכלה כמה ימים, וענתה; שהיה לה בעל צדיק איש תם וישר, ומת, ומפני הצער התענתה כמה ימים, אז חשב יהודה כיון שהיא אשה כשרה כל כך, הגונה היא שישא אותה, כי הרי הוא אלמן, והקב"ה שלח את מלאך מיכאל והכניס לו ליהודה מחשבה בראשו; מהאשה הזאת יולד לך מלכים, מהאשה הזאת יולד לך גואלים, אז אמר לה שהוא רוצה להתחתן אתה, אני רוצה לשאת אותך לאשה, ותכניתי היתה שעכשיו יתחתן אתה, וילך לגזוז צאנו, וכשישוב יביא אותה אל ביתו.

תמר הייתה⁵² עדיין מסופקת אולי יהודה פטור ממצוות ייבום, כיון שהוא מלך, ומלך אינו מייבם, לכן כשיהודה חזר אליה רוצה לשאתה לאשה, ואמר לה שהוא רוצה לקדש אותה בגדי עיזים, בקשה ממנו עירבון עד שיביא את הגדי, ונתן לה את הציצית ותפילין שלו, ואת מקלו שהיה לו מטה עוז מלכות, ובזה ראתה והבינה שליהודה אין כעת דין מלך, שהרי מלך אין משתמשים בשרביטו, ואיך הוא נותן לה את כליו האישיים לערבון, אלא בוודאי על ידי שהורידוהו אחיו מגדולתו אין לו דין מלך, וחייב במצוות ייבום, ולכן התחתנה עמו, אך אחרי החתונה נעלמה לה, ושוב הלבישה את בגדי אלמנותה כאילו לא אירע דבר, יהודה שלח לחפש אותה אך עקבותיה נעלמו.

48. חזקוני

49. סוטה י

50. ירושלמי סוטה א' ה"ד

51. נפש יהודה, טבל

52. חתם סופר סוטה ז:

53. מדרש תנחומא ישן וישב י"ז

54. בניצוצי אורות על הזהר דף קפ"ח, הקשה דשומרת יבם שזינתה אינה במיתה ותירץ דבן נח נהרג על הזנות, ואמר יהודה בשריפה כדין בת כהן, שהרי היתה בתו של שם.

ומאתי יצאו הדברים, לפי שהיתה צנועה בבית חמיה, גזרתי שיצאו ממנה מלכים, ומשבט יהודה גזרתי להעמיד מלכים בישראל. ובזכות⁵⁵ מעשה זה זכה יהודה שכל ישראל נקראים על שמו "יהודים"

חוט שני לקשור על היד של זרח סימן שזה הראשון, אך⁵⁶ נצנצה במיילדת רוח הקודש שקשרה על ידו חוט שני, שזה מרמז כי הוא שני ולא ראשון, כי אמנם רצה⁵⁷ זרח לצאת תחילה, אמר הקדוש ברוך הוא משיח עומד מפרץ ויוצא זרח ראשון? יחזור למעי אמו ויצא פרץ ראשון, שהמשיח יוצא ממנו!

♦ וַיְהִי בַּעַת לְדָתָהּ וְהִנֵּה תְאוּמִים ♦

כאשר תמר ילדה את התאומים פרץ וזרח, לקחה המיילדת

55. תרגום יונתן בראשית מ"ט ח'

56. אור החיים

57. מדרש אגדת בראשית פרק סד

עיצוב ועימוד: בהירות
b65271000@gmail.com

ניתן להשיג בטל': 053-314-1925
ובמייל: wa052052@gmail.com

